

WIITAUNIONIN JA KINNULAN VAMMAISPALVELUN OHJE

1.1.2017 alkaen

Sisällys

1 YLEISTÄ	3
2 VAMMAISPALVELULAKI JA -ASETUS.....	3
2.1 SUBJEKTIIVISET JA MÄÄRÄRAHASIDONNAISET PALVELUT JA TUKITOIMET	4
2.2 KOTIKUNTA	4
3 PALVELUTARPEEN SELVITTÄMINEN, PALVELUSUUNNITELMA, HAKEMINEN JA PÄÄTÖKSENTEKO ..	4
3.1 PALVELUTARPEEN SELVITTÄMINEN	4
3.2 PALVELUSUUNNITELMA.....	5
3.3 HAKEMUS	6
3.4 PÄÄTÖKSENTEKO	6
3.5 PÄÄTÖKSEN OIKAISU JA MUUTOKSENHAKU.....	7
4. MÄÄRÄRAHASIDONNAISET PALVELUT JA TUKITOIMET	7
4.1 KUNTOUTUSOHJAUS JA PALVELUOHJAUS	8
4.2 SOPEUTUMISVALMENNUS	8
4.3 PÄIVITTÄISISTÄ TOIMINNOISTA SUORIUTUMISESSA TARVITTAVAT VÄLINEET, KONEET, LAITTEET	8
4.4 YLIMÄÄRÄISET VAATETUSKUSTANNUKSET	10
4.5 YLIMÄÄRÄISET ERITYISRAVINTOKUSTANNUKSET.....	10
5 PALVELUT, JOIHIN VAIKEAVAMMAISELLA ON SUBJEKTIIVINEN OIKEUS	11
5.1 KULJETUS- JA SAATTAJAPALVELUT	11
5.3 PALVELUASUMINEN	15
5.4 ASUNNON MUUTOSTYÖT SEKÄ ASUNTOON KUULUVAT VÄLINEET JA LAITTEET	15
5.5 PÄIVÄTOIMINTA	17
5.6 HENKILÖKOHTAINEN APU	17
6 ASIAKASMAKSUT JA KORVAUSTEN PERINTÄ.....	23
6.1 VAMMAISPALVELULAIN PERUSTEELLA MYÖNNETTÄVÄT PALVELUT	23
6.2 VAKUUTUSYHTIÖN KORVAUKSET JA NIIDEN TUTKIMINEN	23

1 YLEISTÄ

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987, vammaispalvelulaki, muutokset 19.12.2008/981, voimaan 1.9.09) ja asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (759/1987, vammaispalveluasetus, muutokset 19.12.2008/981, voimaan 1.9.09) sisältävät säännökset vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja tukitoimien järjestämisestä.

Vammaispalveluohjeen tavoitteena on turvata yhdenmukainen kohtelu samassa tilanteessa oleville henkilöille asuinpaikasta riippumatta.

2 VAMMAISPALVELULAKI JA -ASETUS

Vammaispalvelulain tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä (VpL 1 §). Vammaisten henkilöiden tarvitsemat palvelut ja tukitoimet järjestetään siten, että ne tukevat heidän omatoimista suoriutumistaan (VpA 1 §).

Kunnan on huolehdittava siitä, että kunnan yleiset palvelut soveltuvat myös vammaiselle henkilölle. Vammaisuuden perusteella järjestettäviä palveluita ja tukitoimia kehittäessään kunnan tulee ottaa huomioon vammaisten henkilöiden esittämät tarpeet ja näkökohdat. Vammaista henkilöä on palveltava ja palveluja järjestettävä ottaen huomioon hänen äidinkiensä (VpL 7§).

Vammaispalvelulain tarkoittamana vammaisena henkilönä tarkoitetaan henkilöä, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoritua tavanomaisista elämän toiminnoista (VpL 2 §). Vammaispalvelulain 2 §:n tarkoittama vammaisuus määritellään yksilöllisesti lain asettamien määreiden ”pitkäaikaisuus”, henkilön ”erityiset suoriutumisvaikeudet”, ”tavanomaiset elämäntoiminnot” ja ”välttämätön tarve” kautta. Vammaispalvelulaki ei sisällä mitään vammaluetteloa (ei diagnoosiin perustuvaa päätöksentekoa), vaan ”vammaisuus” ja ”vaikeavammaisuus” on määriteltävä yksilöllisesti. Vammaispalvelulaissa ei aseteta ylä- eikä alaikärajoja palvelujen ja tukitoimien saamiselle, vaan ainoana perusteena on henkilön vammasta tai sairaudesta aiheutuva palvelujen ja tukitoimien tarve ja erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien palvelujen ja tukitoimien kohdalla erikseen määriteltä vaikeavammaisuus. **Sinänsä esimerkiksi ikääntymisestä aiheutuvat tavanmukaiset perussairaudet ja niiden aiheuttamat toimintarajoitteet, ”vanhuuden raihnaisuus”, ei vielä yksistään täytä vaikeavammaisuuden tai vammaisuuden edellytyksiä.**

Vammaisuuden ja vaikeavammaisuuden määrittely ei pohjautu pelkästään lääketieteelliseen arvioon tai lääkärin antamaan todistukseen, vaan arvioinnissa merkitystä on henkilön sosiaalisella ympäristöllä ja hänen yksilöllisellä kyvyllään ja mahdollisuuksillaan selviytyä jokapäiväisistä elämän toiminnoista. Tämän arvion tekee vammaispalvelun ohjaaja. Vaikeavammaisuuden ja vammaisuuden arvioinnissa tulisi tehdä kotikäynti, jossa arvioidaan vammaisen henkilön selviytymistä ja asuinolosuhteita ja sitä toiminnallista ympäristöä, missä hän elää. Vammaisuuden ja vaikeavammaisuuden arvioinnissa voidaan hyödyntää eri työntekijöiden osaamista ja tietämystä.

Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestetään, jos vammainen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai tukitoimia muun lain nojalla (VpL 4 §). **Vammaispalvelulaki on siten toissijaista lainsäädäntöä.** Kehitysvammaiselle henkilölle voidaan edelleen järjestää palveluita kehitysvammalain nojalla, jos vammaispalvelulain nojalla järjestettävät palvelut eivät ole asiakkaan kannalta riittäviä tai sopivia. Jos kehitysvammalain mukainen palvelu on asiakkaalle taloudellisesti edullisempi kuin vammaispalvelulain mukainen palvelu, sovelletaan kehitysvammalakia. Kehitysvammalaikiin perustuvat palvelut ja tukitoimet tulee kirjata erityishuolto-ohjelmaan (EHO). Wiitaunionissa ja Kinnulassa erityishuolto-ohjelma laaditaan tuki- ja palvelusuunnitelman yhteydessä ja sen vahvistaa vammaispalveluista vastaava viranhaltija perusturvalautakunnan delegoinnin mukaisesti. Tahdosta riippumattoman erityishuollon päätökset tekee erityishuollon johtoryhmä Keski-Suomen sairaanhoitopiirin toimintana.

Hakijalle laaditaan palvelujen järjestämiseksi ja koordinoimiseksi yksilöllinen palvelusuunnitelma (VpL 3 a §) yhteistyössä asiakkaan, tarvittaessa hänen huoltajansa tai läheistensä ja muiden palvelujen järjestäjien kanssa. Asiakkaan hakemuksen perusteella tehdään erikseen yksilöpäätökset myös palvelusuunnitelmaan kirjatuista palveluista.

2.1 Subjektiiviset ja määrärahasidonnaiset palvelut ja tukitoimet

Subjektiivisiin oikeuksiin kuuluvien palvelujen ja tukitoimien osalta kunnalla on erityinen, määrärahoista riippumaton järjestämisvastuu. Määrärahasidonnaisia palveluja ja tukitoimia järjestetään varattujen määrärahojen puitteissa.

2.2 Kotikunta

Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja tukitoimien hakijan tulee toimittaa hakemus kotikuntaansa. Hakijan kotikunta määrittää kotikuntalain mukaisesti.

Poikkeuksena tästä on muualla asuvan opiskelijan oikeus hakea subjektiivisiin oikeuksiin kuuluvia palveluja (lähinnä kuljetuspalvelut) myös kunnasta, jossa hän opiskelee. Kustannusvastuussa näistä palveluista on viimekädessä kotikunta.

Mikäli vaikeavammainen henkilö tarvitsee vammansa vuoksi välttämättömiä asunnon muutostöitä muuttaessaan toiseen kuntaan, tulee pääsääntöisesti lähtökunnan korvata nämä kustannukset muuton mahdollistamiseksi.

3 PALVELUTARPEEN SELVITTÄMINEN, PALVELUSUUNNITELMA, HAKEMINEN JA PÄÄTÖKSENTEKO

3.1 Palvelutarpeen selvittäminen

Vammaispalvelujen ja tukitoimien tarve on selvitettävä vammaisen henkilön tilanteen ja olosuhteiden edellyttämällä tavalla. Selvittäminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä siitä kun vammainen henkilö tai hänen laillinen edustajansa, omaisensa tai muu henkilö tai viranomainen on ottanut yhteyttä kuntaan palvelujen saamiseksi (3a §). Laskettaessa em. määräaikaa ei yhteydenotto-

päivää oteta huomioon. Arkipäivänä ei myöskään pidetä pyhäpäivää eikä arkilauantaita. Palvelutarpeen kartoituksen pääsääntönä on kotikäynti tai vähintään asiakkaan henkilökohtainen tapaaminen.

Asiakasta koskeva asia on käsiteltävä ja ratkaistava siten, että ensisijaisesti otetaan huomioon asiakkaan etu (8 §). Asiakkaan itsemääräämisoikeuden kunnioittamisesta seuraa myös se, että palvelutarpeen selvittämiseen ei tule ryhtyä, jos vammaisen henkilö sitä vastustaa. Vastaavasti jo aloitettu selvittäminen on asiakkaan pyynnöstä keskeytettävä. Asiakkaalle on kuitenkin tällöinkin asiakaslain 5 §:n mukaisesti selvitettävä hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot ja niiden vaikutukset samoin kuin muut seikat, joilla on merkitystä hänen asiassaan.

Palvelutarpeen selvittäminen koskee kaikkia vammaispalvelulaissa tarkoitettujen palvelujen tarpeessa olevia vammaisia henkilöitä. Vammaisen henkilön palvelutarve on selvitettävä hänen tilanteensa ja olosuhteidensa edellyttämässä laajuudessa. Palvelutarpeen arvioinnissa voidaan käyttää myös muita asiantuntijoita tai viranomaisia, jolloin sosiaalihuollon viranhaltijalle muodostuu käsitys asiakkaan tilanteesta ja toimintakyvystä.

3.2 Palvelusuunnitelma

Sosiaalihuollon asiakaslain mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on laadittava palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma, jollei kyseessä ole tilapäinen neuvonta ja ohjaus tai jollei suunnitelman laatiminen ole muutoin ilmeisen tarpeetonta. Suunnitelma on laadittava yhdessä asiakkaan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä.

Sosiaalihuoltolaki on sosiaalihuollon yleislaki. Sen mukaan palvelutarpeen arvioinnissa on tehtävä asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelman sijaan voidaan tilanteen mukaan tehdä myös muu vastaava suunnitelma, kuten vammaispalvelulain mukainen palvelusuunnitelma. Sosiaalihuoltolain yleisiä asiakassuunnitelmaa koskevia säännöksiä on sovellettava myös palvelusuunnitelman tekemiseen.

Kehitysvammalain mukaan jokaiselle erityishuollon tarpeessa olevalle henkilölle tehdään erityishuolto-ohjelma.

Asiakaslaissa mainitaan, että mikäli asiakas ei sairauden, henkisen toimintakyvyn vajavuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi pysty osallistumaan ja vaikuttamaan palvelujensa suunnitteluun tai asiakas ei ymmärrä ehdotettuja ratkaisuvaihtoehtoja tai päätösten vaikutuksia, asiakkaan tahtoa selvitetään yhteistyössä hänen laillisen edustajansa (esimerkiksi määrätty edunvalvoja tai lapsen huoltaja) taikka omaisensa (vanhemmat, aviopuoliso, rekisteröidyssä parisuhteessa elävä henkilö) tai hänen läheisensä (avopuoliso) kanssa.

Palvelusuunnitelma laadittava viivytyksettä

Palvelutarpeen selvittäminen on välttämätön osa yksilöllisen palvelusuunnitelman valmistelua. Suunnitelma on laadittava ilman aiheutonta viivytystä yhteisymmärryksessä asiakkaan itsensä kanssa aina, jollei kyseessä ole tilapäinen neuvonta ja ohjaus tai jollei suunnitelman laatiminen muutoin ole ilmeisen tarpeetonta.

Palvelusuunnitelma on laadittava myös silloin, mikäli yhteisymmärrystä ei saavuteta. Erimielisyys kunnan viranomaisen ja vammaisen henkilön välillä voi koskea jotain yksityiskohtaa tai muuta seikkaa.

Tällainen erimielisyystilanne ei estä palvelusuunnitelman laatimista eikä oikeuta palvelusuunnitelman laatimatta jättämiseen.

Mikäli yksittäistä palvelua tai tukitoimea (esim. kuljetuspalvelu) haettaessa ilmenee, ettei asiakkaalla ei ole muihin palveluihin tai tukitoimiin tarvetta (kuin tämä yksittäinen asia), voidaan tällaisessa tilanteessa palvelusuunnitelma kirjata asiakkaan päätökseen sekä asiakaskertomukseen. Asiakkaalle tulee kertoa tämä toimintatapa ja asiakkaan tulee hyväksyä tämä menettely. Palvelusuunnitelmaa ei tarvitse laatia, mikäli kyseessä on tilapäinen ohjaus tai neuvonta.

- Ainoastaan kuljetuspalvelua hakevalle asiakkaalle ei tuki- ja palvelusuunnitelmaa laadita, mikäli muuten saadaan tietoon päätöksenteon kannalta välttämättömät seikat.
- Tuki- ja palvelusuunnitelma tarkastetaan kolmen vuoden välein, tarvittaessa useammin.

3.3 Hakemus

Vammaispalvelulain mukaista palvelua tai tukitoimea haetaan ensisijaisesti kirjallisella hakemuslomakkeella. Hakemukseksi kelpaa myös vapaamuotoinen hakemus, jota täydennetään tarvittaessa varsinaisella hakemuslomakkeella. Hakemukseen tulee liittää tarvittavat lääkärin tai muun asiantuntijan lausunnot ja taloudellisten tukitoimien osalta kustannuslaskelmat. Hakemuksen käsittelemiseksi viranhaltijalla on tarvittaessa oikeus asiakaslain 20 §:n mukaisesti tarkistaa päätöksenteossa tarvittavat välttämättömät tiedot.

Sosiaalihuollon asiakslain 12 §:n mukaan asiakkaan on annettava toimitelmalle ne tiedot, joita tämä tarvitsee sosiaalihuollon järjestämisessä ja toteuttamisessa. Lähtökohtana siis on se, että asiakas itse toimittaa ne selvitykset ja asiakirjat, jotka ovat tarpeen asian käsittelyssä tai ratkaisussa. Asiakkaan suostumuksella viranomaisen voi itsekin hankkia tarvittavia tietoja.

Mikäli asiaa ei voida ratkaista hakijan toimittaman lisäselvityksen mukaan, viranomaisen on, sen pyytäessä lisäselvitystä asiakkaalta, asetettava lisäselvityksen toimittamiselle määräaika. Määräaikaa asetettaessa viranomaisen on mainittava siitä, että hakemus voidaan käsitellä myös, mikäli pyydettyjä selvityksiä ei toimiteta annetussa määräajassa. Tämä voi merkitä hakemuksen hylkäämistä joko kokonaan tai osittain.

Taloudellisia tukitoimia on haettava vammaispalveluasetuksen 20 §:n perusteella kuuden kuukauden kuluessa kustannusten syntyisestä. Palvelutarpeen selvittämistä ja päätöksentekoa lukuun ottamatta vammaispalveluille ei ole laissa säädettyä määräaikaa. Lähtökohtana voidaan kuitenkin pitää, ettei palveluja koskevia takautuvia päätöksiä tehdä. Oikeus palveluun voi alkaa yleensä aikaisintaan hakemuspäivästä tai poikkeuksellisesti erityisestä syystä hakemuskuukauden alusta lukien.

3.4 Päätöksenteko

Päätöksenteon viivytyksettömyys

Päätökset asiakkaiden hakemuksiin on tehtävä ilman aiheetonta viivytyksiä. Lisäksi on säädetty, että enimmäisaika päätösten tekemiselle on kolme kuukautta palvelun tai tukitoimen hakemisesta (3 a §). Päätös on luonnollisesti tehtävä heti kun asia on valmis päätettäväksi. Määräajasta poikkeamiseen voi oikeuttaa jokin erityinen syy kuten esimerkiksi vamman tai sairauden harvinaislaatuuteen liittyvä

palvelutarpeen selvittämisen vaativuus tai esim. asunnonmuutostyöselvitysten saaminen asiantuntijatahoilta.

Vammaispalveluasiassa päätös tehdään käytettävissä olevien tietojen perusteella. Mikäli asiakas ei ole määräajassa täydentänyt hakemustaan eikä ole samassa ajassa myöskään esittänyt hyväksyttävää selvitystä täydennyksen viivästymiselle hakemus voidaan tällöin hylätä.

Subjektiiivista oikeutta koskeva yksilöpäätös tulee kuitenkin tehdä toistaiseksi voimassa olevaksi tai niin, että uusi seuraavaa talousarviovuotta koskeva päätös tehdään riittävän ajoissa, jotta palvelua on tosiasiallisesti mahdollista käyttää.

3.5 Päätöksen oikaisu ja muutoksenhaku

Jos tehty päätös perustuu asiakkaan antamaan virheelliseen tietoon, voidaan päätöstä oikaista viranhaltijan toimesta. Asiakkaalle tehdään tällöin uusi päätös koskien vain korjausta vaatinutta kohtaa. Mahdollista myös on, että voimassaolevaa päätöstä muutetaan päätöksentekohetkestä lukien asiakkaan muuttuneiden olosuhteiden tai muun saadun uuden selvityksen perusteella. Tämä voi johtaa päätöksen tarkistamiseen tai esimerkiksi palvelun lakkauttamiseen. Ennen päätöksentekoa on asiakasta aina kuultava. Kaikissa tilanteissa asiakkaalla on oikeus hakea muutosta näihin tehtyihin päätöksiin.

Sosiaalitoimen viranhaltijapäätökseen voi hakea muutosta perusturvalautakunnalta. Muutoksenhaku-aika on 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista. Viranhaltijapäätökseen on liitettävä muutoksenhakuohjeet.

4. MÄÄRÄRAHASIDONNAISET PALVELUT JA TUKITOIMET

Vammaispalvelulain 9 §:n mukaan vammaiselle henkilölle korvataan hänen vammansa tai sairautensa edellyttämän tarpeen mukaisesti kokonaan tai osittain kustannukset, jotka hänelle aiheutuvat tämän lain tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeellisista tukitoimista sekä ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat vamman tai sairauden edellyttämän vaatetuksen ja erityisravinnon hankkimisesta. Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen tarpeellisten välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista korvataan puolet. Vakiomalliseen välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehty vammaan edellyttämät välttämättömät muutostyöt korvataan kuitenkin kokonaan.

Kunta voi päättää määrärahojen kohdentamisesta tietyt edellytykset täyttävälle vammaiselle henkilölle kuitenkin edellyttäen, että kunta näin päättäessään ottaa huomioon yleisen järjestämisvelvollisuutensa ja hakijoiden yhdenvertaisen kohtelun

Palvelun järjestämisen ja korvauksen myöntämisen tulee osaltaan perustua vammaisen henkilön yksilölliseen tarpeeseen ja päätös palveluista tai tukitoimista tulee tehdä aina yksilöllisen harkinnan perusteella (pätöksenteossa arvioidaan siis ensin, onko hakija vammansa puolesta oikeutettu po. palveluun, ja onko haettu palvelu tai tukitoimi vamma tai sairaus huomioon ottaen hakijalle tarpeellinen/välttämätön). Vasta tämän jälkeen on arvioitava käytössä olevat tarkoitukseen varatut määrärahat ja niiden riittävyys sekä niiden mahdollinen kohdentaminen.

4.1 Kuntoutusohjaus ja palveluohjaus

Kuntoutusohjaukseen kuuluu vammaisen henkilön tai hänen lähiyhteisönsä ohjaaminen sekä vammaisen henkilön toimintamahdollisuuksien lisäämiseen liittyvistä erityistarpeista tiedottaminen (VpA 14 §). Kuntoutusohjausta tarjoaa ensisijaisesti terveydenhuolto.

Palveluohjaus on sosiaali- ja terveysalalla käytetty asiakaslähtöinen ja asiakkaan etua korostava toimintamalli ja työtapo. Tavoitteena on, että asiakas ja palveluohjaaja toimivat yhteistyössä ja tunnustavat asiakkaan yksilölliset voimavarat ja palvelutarpeet sekä löytävät tarpeisiin parhaiten vastaavat palvelut ja tukimuodot käytettävissä olevien resurssien avulla.

Tuen ja palveluiden tuottajien näkökulmasta hyvällä palveluohjaamisella vähennetään palvelujärjestelmän hajanaisuuden haittoja, jolloin lopputuloksena on taloudellisempi ja tarkoituksenmukaisempi toiminta. Wiitaunionissa vammaispalvelun palveluohjauksesta vastaa kaksi vammaispalvelun ohjaajaa ja Kinnulassa sosiaalityöntekijä.

4.2 Sopeutumisvalmennus

Sopeutumisvalmennukseen kuuluu neuvonta, ohjaus ja valmennus vammaisen henkilön ja hänen lähiyhteisönsä sosiaalisen toimintakyvyn edistämiseksi (VpA 15 §). Sopeutumisvalmennusta myönnetään myös terveydenhuollon lääkinnällisenä kuntoutuksena tai Kansaneläkelaitoksen vaativana lääkinnällisenä tai harkinnanvaraisena kuntoutuksena.

4.3 Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet, laitteet

Tarkoitukseen varattu määräraha kohdennetaan erityisesti niille vaikeavammaisille henkilöille, jotka vammansa tai sairautensa johdosta välttämättömästä syystä tarvitsevat päivittäisissä toiminnoissa selviytymiseksi välttämättä sellaisia välineitä, koneita tai laitteita, jotka eivät kuulu lääkinnällisen kuntoutuksen piiriin. Ilman erityisiä perusteita avustusta ei pääsääntöisesti myönnetä tavallisimpiin kodinkoneisiin (esim. pyykinpesu- ja astianpesukone, matkapuhelin, tietokone).

Päivittäisissä toiminnoissa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet myönnetään omaksi, jolloin avustuksen määrä on puolet kohtuullisista kustannuksista. Apuväline voidaan myöntää myös vaikeavammaisen henkilön käyttöön eli pitkäaikaislanaan, jolloin apuväline jää kunnan omistukseen ja kunta päättää korjaustoimenpiteistä ja vastaa syntyvistä kustannuksista, mutta ei kuitenkaan esim. tavanomaisesta sähkön/pattereiden kulutuksesta aiheutuvista kustannuksista. Käyttötarpeen lakattua käyttöön annettu apuväline palautetaan vammaispalveluun.

Autoavustusta myönnetään ensisijaisesti vaikeavammaiselle henkilölle jokapäiväiseen liikkumiseen liittyvien tarpeiden perusteella. Avustamisen myöntämisellä tuetaan erityisesti henkilön opiskelua, työssäkäyntiä tai näihin verrattavia vaikeavammaisen jokapäiväisiä välttämättömiä kuljetuksia.

Korvauksen saamisen edellytyksenä on hakijan vaikeavammaisuus, säännöllinen ja päivittäinen kuljetustarve, säännöllinen apuvälineiden käyttö sekä muut vammaan ja sairauteen liittyvät välttämättömät perusteet oman auton tarpeesta.

1. Autoavustus myönnetään ensisijaisesti niille vaikeavammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat

- autoa opiskeluun tai työssäkäyntiin
- auton tarve on muusta syystä välttämätöntä vaikeavammaisen henkilön säännöllisen ja päivittäisen liikkumisen kannalta/ jokapäiväiseen elämään liittyvien toimien suorittamiseksi/mahdollistamiseksi
- vain erityisen painavista syistä avustetaan vaikeavammaisen lapsen perhettä auton hankinnassa. Ensisijaisesti korvataan kokonaisuudessaan lapsen vamman tai sairauden johdosta autoon hankittavat välttämättömät lisälaitteet.

Pääasiallisesti auton vaihto on perusteltua, mikäli hakijan vammasta tai sairaudesta johtuva tarve on oleellisesti muuttunut tai auto on käyttökelvoton. Hakijan tulee esittää selvitys ajetuista kilometreistä ja auton kuntoisuusarvio. Kuntoisuusarviota tekevät vakuutusyhtiöt ja autoliikkeet.

2. Kustannuksia laskettaessa otetaan huomioon

- kohtuuhintaisen auton hankintahinta eli vakiomallisen auton hinta, johon pääasiallisesti katsotaan sisältyvän ohjaustehostin. Kohtuuhinta määritellään aina asiakaskohtaisesti ottaen huomioon vamman tai sairauden edellyttämä tarve.
- kohtuuhintaa arvioitaessa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi perheen koko tai tarvittavien apuvälineiden määrä.

Auton huoltokustannuksia, korjauksia ja talvi-/kesärenkaita lisävarusteina ei korvata. Auton varustetasosta tulee esittää tekninen erittely. Vamman vaatimat välttämättömät lisälaitteet, elleivät ne ole autossa vakiovarusteina, korvataan yksilöllisen harkinnan mukaisesti määrärahojen puitteissa. Lisälaitteiden osalta tulee selvittää mahdollisuus siirtää entisen auton lisälaitteet uuteen autoon. Lisäasennuksista tulee olla eritelty tarjous.

Autoavustusta hakiessa asiakkaalla tulee olla esittää:

- lääkärinlausunto (korkeintaan vuosi sitten annettu)
- kirjallinen kustannusarvio ostettavaksi suunnitellusta autosta
- toiminta- tai fysioterapeutin lausunto lisälaitteiden tarpeesta
- kustannusarviot vamman tai sairauden johdosta välttämättömistä lisälaitteista ja
- arvio muutostöistä aiheutuvista kustannuksista
- autoliikkeen tai muun tahon tekemä arvio vanhan auton hyvityksestä
- ennakkoveropäätös autoveron palautuksesta
- päätökset muista auton hankintaa myönnettyistä avustuksista tai korvauksista
- muut perustelut autoavustuksen myöntämiselle
- kopio ajokortista

Auton hankintakustannuksia korvattaessa maksetaan enintään puolet auton hankkimisesta aiheutuneista todellisista kustannuksista (sisältäen toimituskulut), kuitenkin enintään 7000 euroa. Käytetyn auton hankintahintaan avustusta voidaan myöntää enintään 5000 euroa.

Korvattavia kustannuksia laskettaessa vähennetään kohtuuhintaisen auton hinnasta autoveron palautus, vakuutuskorvaukset (esimerkiksi rikkoontuneesta tai kolariautosta), vanhasta autosta saatu myyntihinta tai hyvitys ja mahdolliset alennukset sekä muut mahdolliset avustukset.

Vamman vaatimista välttämättömistä auton lisälaitteista ja niiden asentamisesta aiheutuneista kustannuksista korvataan kohtuulliset kustannukset. Korvausta ei myönnetä silloin, kun lisälaitteet ovat autossa jo vakiovarusteina tai jos hakija saa muun lainsäädännön kautta avustusta laitteisiin.

Lisälaitteiden korvaamisen perusteina ovat hakijan vaikeavammaisuus säännöllinen ja päivittäinen kuljetustarve, säännöllinen apuvälineiden käyttö sekä muut vammaan, sairauteen tai sosiaaliseen elämään liittyvät perustelut. Auton varustetasosta on vaadittava kaikissa tapauksissa tekninen erittely. Automaattivaihteiston hinnasta vähennetään ensin siihen kohdistuva autoveron osuus. Vamman kannalta välttämättömät muutostyöt korvataan kokonaan VpL 9 § mukaisesti apuvälineisiin ja laitteisiin.

4.4 Ylimääräiset vaatetuskustannukset

Korvausta tulee suorittaa vammasta tai sairaudesta johtuvasta vaatteiden teettämisestä tai korjaamisesta tulleista ylimääräisistä erityiskustannuksista. Korvattavaksi tulee ainoastaan välttämättömät ja kohtuulliset kustannukset.

Korvausta voidaan myöntää vaikeavammaiselle henkilölle, joilla on vamman vuoksi kohtuuttomia ylimääräisiä vaatetuskustannuksia. Kyse voi olla vamman tai sairauden aiheuttamasta vaatteiden tavanomaista suuremmasta kulumisesta tai siitä, että vaikeavammaisen henkilö ei vammansa vuoksi voi käyttää valmisvaatteita tai -jalkineita. Korvattavaksi tulee tällöin valmisvaatteen ja esimerkiksi teetetyin tai korjatun vaatteiden hinnan erotuksen vammasta tai sairaudesta johtuva välttämätön kustannusosuus.

Korvaus ylimääräisiin vaatetuskustannuksiin sovitetaan yhteen mahdollisten muiden samalla perusteella ja samaan tarkoitukseen myönnettyjen avustusten kanssa. Tällaisia avustuksia ovat mm. Kelan myöntämä vammaistuki (alle 16-vuotiaan ja 16-vuotta täyttäneen vammaistuki) ja eläkkeensaajien hoitotuki, joiden myöntämisperusteena on vamman tai sairauden aiheuttaman haitan ja avuntarpeen lisäksi siitä aiheutuvat erityiskustannukset.

4.5 Ylimääräiset erityisravintokustannukset

Korvaukset ylimääräisiin erityisravintokustannuksiin kohdennetaan vaikeavammaisille henkilöille, joiden erityisravintokustannukset ovat vammasta tai sairaudesta johtuen kohtuuttoman suuret esim. kliinisten ravintovalmisteiden käytön vuoksi. Vammaispalvelulain mukainen korvaus sovitetaan yhteen mahdollisten muiden samalla perusteella ja samaan tarkoitukseen myönnettyjen avustusten kanssa. Tällaisia ovat mm. sairausvakuutuslain mukaiset korvaukset, Kelan myöntämä vammaistuki (alle 16-vuotiaan ja 16-vuotta täyttäneen vammaistuki) ja eläkkeensaajien hoitotuki, jossa on myöntämisperusteena vamman tai sairauden aiheuttaman haitan ja avuntarpeen lisäksi siitä johtuvat erityiskustannukset. Korvaus maksetaan esitettyjen kuittien perusteella neljännesvuosittain jälkikäteen.

5 PALVELUT, JOIHIN VAIKEAVAMMAISELLA ON SUBJEKTIIVINEN OIKEUS

- Kuljetus- ja saattajapalvelut
- Palveluasuminen
- Asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet sekä asunnon muutostyöt
- Päivätoiminta
- Henkilökohtainen apu
- Palvelusuunnitelma

5.1 Kuljetus- ja saattajapalvelut

Wiitaunionissa on laadittu ja säännöllisesti päivitetty ohje kuljetuspalveluasiakkaille ja takseille. Ohjeessa on määritelty vammaispalvelulain mukaisesta kuljetuksesta:

Vammaispalvelulain mukainen kuljetuspalvelu vaikeavammaisille

Kuljetuspalveluihin niihin liittyvine saattajapalveluineen kuuluu vaikeavammaisen henkilön työssä käymisen, opiskelun, asioimisen, yhteiskunnallisen osallistumisen, virkistymisen tai muun sellaisen syyen vuoksi tarpeelliset, jokapäiväiseen elämään kuuluvat kuljetukset.

Jokapäiväiseen elämään kuuluvia kuljetuksia ovat vaikeavammaisen henkilön asuinkunnan alueella tapahtuvat tai lähikuntiin ulottuvat kuljetukset. Kuljetuspalveluja ja niihin liittyviä saattajapalveluja järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia. Kuljetuspalveluja ei järjestetä henkilölle, joka saa näitä palveluja muun lain nojalla (esimerkiksi sosiaalihuoltolain mukainen kuljetuspalvelu). Kuljetuspalveluun liittyvä saattajapalvelu on järjestettävä henkilölle, jolle taksikuljettajan apu ei kuljetuksen aikana riitä. Asioimis- ja virkistysmatkoja myönnetään yksilöllisen tarpeen mukaan (vaikeavammaisella henkilöllä on oikeus vähintään 18 yhdensuuntaiseen matkaan kuukaudessa).

Työ- ja opiskelumatkat myönnetään hakemuksen perusteella todellisen tarpeen mukaan. Opiskeluksi katsotaan peruskoulutuksen jälkeinen opiskelu, joka tähtää tutkintoon tai johtaa ammattipätevyuden suorittamiseen, henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS) pohjautuva useamman vuoden mittainen valmentava koulutus sekä työllistymistä tukeva opiskelu.

Kuljetuspalvelujen järjestämisvelvollisuus koskee jokapäiväiseen elämään kuuluvia kuljetuksia, joilla tarkoitetaan vaikeavammaisen henkilön asuinkunnan alueella tai lähikuntiin ulottuvia kuljetuksia.

Kuljetuspalveluja ei voi käyttää muualla kuin vaikeavammaisen henkilön asuinpaikkakunnalla. Jos vaikeavammaisen henkilön asuinpaikkakunta ei ole henkilön kotikunta, eikä kyseessä ole vammaispalveluasetuksen tarkoittamasta lähikunnasta, eivät matkat kotikunnassa järjestettyinä kuulu subjektiivisen oikeuden piiriin.

Oikeuskäytännössä on lähikunniksi hyväksytty lähes poikkeuksetta maantieteelliset rajakunnat. Lähikuntaa ei voi kuitenkaan käsittää yksinomaan siten, että se koskisi vain maantieteellisiä rajakuntia. Lähikunta voidaan määritellä "toiminnallisena lähikuntana", jolloin on otettava huomioon vammasta tai sairaudesta aiheutunut tarve sellaisiin yleensä saatavilla oleviin palveluihin, joita ei ole saatavissa

asuinkunnan tai kuntaan rajoittuvien lähikuntien alueelta. Tällöinkään etäisyys toiminnalliseksi lähikunnaksi määriteltyyn kuntaan ei saa olla kohtuuttoman pitkä.

Kohtuullisia kustannuksia arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, missä muut kuntalaiset käyvät yleisesti esimerkiksi kaupoissa, harrastamassa tai hoitavat muita jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita. Työmatkojen osalta on arvioitava, mikä on kuntalaisten normaali työssäkäyntialue.

Koska järjestämisvastuun piiriin kuuluvat vain kohtuulliset kuljetuspalvelut (VpL 8 §), matkan pituus toiminnalliseen lähikuntaan ei saa olla kohtuuton. Kohtuulliseksi yhdensuuntaiseksi matkaksi Wiitaunionissa katsotaan n. 60 km ja Kinnulassa 70 km, joka kattaa matkat kotikunnan ja kuntalaisten tavanomaisten asiointikuntien alueella. Perustellusta syystä myönnetään yksilöllisen harkinnan perusteella pidempiä matkoja, jolloin huomioidaan tosiasialliset mahdollisuudet asioiden hoitamiseen, todelliset etäisyydet, vammasta aiheutuva matkustustarve ja asuinpaikka.

Harkittaessa vaikeavammaisen henkilön kuljetuspalvelumatkojen määrän tarvetta otetaan huomioon omaan autoon saatu autoveronpalautus ja auton hankintakustannuksiin maksettu vammaispalvelulain mukainen korvaus. Näissä tilanteissa on asiakkaalta pyydettävä selvitystä kuljetuspalvelujen tarpeesta ja siitä, miksi käytössä olevaa esimerkiksi autoveropalautuksin hankittua autoa ei voida käyttää haettuihin kuljetuspalveluihin.

Kuljetuspalvelupäätökset tehdään matkaa / kk ja tarkistetaan tarvittaessa. Päätökset voidaan tehdä myös toistaiseksi voimassa oleviksi. Käyttämättä jääneitä matkoja ei voi siirtää seuraavalle kuukaudelle tai muutoin säästää. Vammaispalvelulain mukaisessa kuljetuspalvelussa asiakas saa käyttöönsä henkilökohtaisen älykortin.

Wiitaunionissa on laadittu ohje kuljetuspalveluasiakkaille ja takseille. Ohjeessa määritetään:

MATKUSTUSOIKEUDET JA ALUERAJAT

- Taksikortilla voi matkustaa kotikunnan ja naapurikuntien alueella **enintään 60 km / suunta, Kinnulassa 70 km. Matkojen ketjuttaminen on ehdottomasti kiellettyä.**
- Erityisistä syistä on mahdollista saada yli 60 km:n matkoja. Nämä on aina määritelty viranhaltijapäätöksessä ja taksikortin ohjaustiedoissa.
- Taksikorttia **ei saa käyttää terveydenhuoltoon ja kuntoutukseen liittyviin matkoihin**, jotka kuuluvat Kelan korvauksen piiriin.
- Taksikorttiin on syötetty **yhdensuuntaisten** matkojen määrä kuukautta kohden.
- Käyttämättömiä matkoja ei voi siirtää seuraaville kuukausille.
- Etukäteen ei voi käyttää tulevan kuukauden matkoja.
- Taksikortin **haltijan on aina oltava matkoilla mukana.**
- Taksikorttia **ei saa luovuttaa toiselle henkilölle** eikä niitä saa säilyttää taksissa, vaan **taksikortti tulee olla kortin haltijan hallussa.**

MATKUSTAMINEN TAKSISSA JA OMAVASTUUOSUUS

- Asiakkaan tulee tilata sivukylällä **lähin vapaana oleva taksi**, ellei perustellusta syystä ole tarpeen tilata taksia kauempaa. Keskustassa taksi tilataan taksiasemilta (numerot etukannessa). Invataksi tilataan suoraan lähimmältä autoilijalta.
- **Asiakkaan tulee esittää taksikortti heti matkan alussa**, muuten matka tulee kokonaan omakustanteiseksi.
- **Taksikortti tulee olla mukana** matkoilla, jälkikäteen korttia ei voi antaa.
- Kuljettajan kuuluu varmistaa kortin voimassaolo ja asiakkaan henkilöllisyys.
- Kaikilta vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua saavilta peritään omavastuuosuutena **linja-autotaksan mukainen maksu**. Alle 12-vuotiaalta lapselta peritään lapsen lipun hinta.
- **Taksikortti on henkilökohtainen**. Matkustajan on oltava kortin haltija.

YHDENSUUNTAINEN MATKA

- Korvattava matka on aina **yhdensuuntainen**.
- Yhdensuuntainen matka ajetaan aina suorinta reittiä asiointikohteeseen. Lyhyt pysähdys ja siihen liittyvä kohtuullinen odotus esim. kirjeen jättäminen postilaatikkoon, on hyväksyttävää, eikä katkaise reittiä.
- Matkan alussa tai päättyessä tapahtuva odotus ei sisälly matkan hintaan, vaan asiakas maksaa mahdollisen odotuksen itse.
- Asiointikohteeseen saavuttaessa omavastuuosuus maksetaan välittömästi kuljettajalle.
- **Paluumatka tai matka toiseen asiointikohteeseen on uusi matka**, josta myös peritään **omavastuuosuus**.

AVUSTAMINEN JA SAATTAMINEN

- Mikäli asiakas tarvitsee matkoilla saattajaa, tästä on maininta kuljetuspalvelupäätöksessä sekä kortin ohjaustiedoissa.
- Saattajalta ei peritä erikseen maksua kuljetuksesta.
- Taksien tulee noudattaa valtioneuvoston asetusta taksiliikenteen kuluttajahinnoista.

VÄÄRINKÄYTÖKSET

- Kunnalla on velvollisuus seurata ajetuista matkoista aiheutuneita kustannuksia.
- Mikäli ohjeiden vastaista käyttöä todetaan, peritään kustannukset takaisin.
- **Väärinkäyttö on peruste kortin pois ottamiseen** ja mitätöimiseen.
- Tahalliset väärinkäytökset annetaan viranomaisten tutkittavaksi.

Mikäli asiakas **toistuvasti** (2 kertaa) **huomautuksesta huolimatta** käyttää kuljetuspalvelua viranhaltijapäätöksen ja kuljetuspalveluohjeen vastaisesti, kuljetuspalvelu **lakkautetaan** ja kortti mitätöidään. Väärinkäytösten osalta lasku ajetuista matkoista osoitetaan asiakkaalle.

KORTIN KATOAMINEN

- Mikäli kortti katoaa, on siitä **ilmoitettava välittömästi** väärinkäytösten estämiseksi vammais- palvelun ohjaukseen, puhelinnumerot kohdassa lisätietoja.

Uudesta kortista peritään 20 €:n maksu

Omalla autolla suoritettavat matkat ja matkat intervallihoitajaksoille

Omalla autolla suoritettuja matkoja ei korvata. Matkat kotoa intervallihoitajaksoille ja takaisin kotiin ovat omakustanteisia.

Asiakasmaksut

Kadonneen kortin tilalle toimitettavasta uudesta älykortista peritään käsittely- ja postituskuluja 20€ / kortti.

Yhdensuuntaisen kuljetuspalvelumatkan asiakasmaksu (omavastuu) on samansuuruinen kuin linja-autoliikenteen vastaavan pituisesta matkasta perittävä maksu. Alle 12-vuotiaalta lapselta peritään linja-autotaksan mukainen lapsen lipun hinta.

Kehitysvammaisen lapsen koulu- ja päivähoitokuljetukset:

Kehitysvammalain 39 §:n mukaan erityishuollon järjestäjän (erityishuoltoapiirin - kuntayhtymän tai sosiaalilautakunnan) on järjestettävä erityishuollossa olevan henkilön kuljetukset toimintayksiköiden välillä sekä muun kuljetuksen siten kuin asetuksella säädetään. Kehitysvamma-asetuksen 3 §:n mukaan erityishuoltoapiirin tai erityishuoltoa järjestävän kunnan on huolehdittava kuljetuksista, jotka erityishuollon saamiseksi ovat välttämättömiä tai suorittaa niistä aiheutuvat kustannukset. Asiakasmaksulain 4 §:n 2 kohdan mukaan tällainen kuljetus on asiakkaalle maksutonta.

Toimintayksiköillä tarkoitetaan niitä yksiköitä (kuntayhtymän omia tai sosiaali- ja terveystoimen yksiköitä), joissa henkilölle erityishuoltoa annetaan. Jos kehitysvammaisen henkilö asuu kotonaan, nämä matkat kodin ja toimintayksikön välillä tulevat järjestettyä ”muina erityishuollon saamiseksi välttämättöminä kuljetuksina”.

Kun kehitysvammaisen henkilö käy esimerkiksi peruskoulua, koulukuljetukset järjestetään perusopetuslain (perusopetuslain ensisijaisuus huomioon ottaen) mukaisina maksuttomina kuljetuksina. Mikäli kehitysvammaisen lapsi koulun jälkeen on esimerkiksi iltapäivähoidossa, koulu huolehtii opetukseen liittyvinä kuljetukset koulun jälkeiseen toimintayksikköön- päiväkotiin. Jos lapselle järjestetään taas päivähoitoa erityishuolto-ohjelman mukaisena kuntoutuksellisena erityishuoltona, hänen kuljetuksensa ovat lähtökohtaisesti maksuttomia. Toimintayksiköstä (päiväkodista) kotiin tapahtuvat kuljetukset tulee tällöin järjestää kehitysvammalain 39 §:n perusteella maksuttomina kuljetuksina.

Vaikeavammaisen lapsen koulu- ja päivähoitokuljetukset:

Päivähoitolain 1 §:n 5 momentin mukaan päivähoidossa oleville lapsille voidaan järjestää myös tarpeelliset kuljetukset. Sanamuodon mukaisesti sitovaa velvoitetta kuljetusten järjestämiseen kunnalla ei kuitenkaan päivähoitolain perusteella ole. Mikäli kunta ei päivähoitolain perusteella kuljetuksia järjestä, tulee sovellettavaksi kuljetusten osalta vammaispalvelulaki. Tällöin matkoja on järjestettävä lapsen tarpeiden edellyttämässä laajuudessa.

Jos kyseessä oleva lapsi ei ole vaikeavammaisen suhteessa vammaispalvelulain tarkoittamiin kuljetuspalveluihin eikä kunta järjestä päivähoitolain mukaan kuljetuksia, vastaavat kuljetuksista ja niistä aiheutuvista kustannuksista lapsen huoltajat.

Mikäli taas kyse on kehitysvammaisesta lapsesta, jolle päivähoito on osa erityishuoltoa, on kuljetuspalvelut järjestettävä maksuttomina kehitysvammalain perusteella. Vammaispalvelulakia ei voida soveltaa, koska vammaispalvelulain mukaisista matkoista voidaan periä asiakasmaksu.

Jos kyse on kehitysvammaisesta lapsesta, jonka päivähoitoa järjestetään normaalipalveluna (kyse ei siis ole kuntouttavasta päivähoidosta) on arvioitava täyttyykö asiassa vammaispalvelulain soveltamisen kriteerit. Mikäli näin ei ole, vastaavat kuljetuksista ja niistä aiheutuvista kustannuksista lapsen huoltajat.

Opetuksen järjestäjällä on velvollisuus järjestää vammaiselle tai sairaalle lapselle oppilaan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät kuljetukset riippumatta siitä, kuinka pitkä koulumatka on. Mikäli oppilas vammansa tai sairautensa johdosta tarvitsee kuljetusta, on tämä kuljetus järjestettävä. Esiopetuksen liittyvänä velvollisuutta järjestää kuljetusta ei ole, paitsi tilanteissa, joissa on kyse pidennetystä oppivelvollisuudesta (oppivelvollisuus alkaa 6-vuotiaana).

5.3 Palveluasuminen

Palveluasumiseen kuuluvat asunto sekä asumiseen liittyvät palvelut, jotka ovat välttämättömiä asukkaalle jokapäiväiselle suoriutumiselle. Palveluasuminen järjestetään joko palvelutaloasumisena tai kotiin järjestettyinä riittävinä tukipalveluina. Kokonaisarvion palveluntarpeesta ja päätöksen palveluasumisesta (missä ja miten palveluasuminen järjestetään) tekee vammaispalveluohjaaja.

Palveluja voivat olla avustaminen asumiseen liittyvissä toiminnoissa kuten liikkumisessa, pukeutumisessa, henkilökohtaisessa hygieniassa, ruokataloudessa ja asunnon siivouksessa sekä ne palvelut, joita tarvitaan asukkaalle terveyden, kuntoutuksen ja viihtyvyyden edistämiseksi. Palveluasumiseen liittyvät palvelut ovat saajalleen maksuttomia, niistä ei siis voida periä maksua. Maksuttomia palveluja ovat kaikki ne palvelut ja tukitoimet, jotka mahdollistavat ja liittyvät palveluasumisen järjestämiseen. Asiakas maksaa itse vuokran ja ruokakustannukset sekä jokapäiväiseen elämään kuuluvat kustannuksensa.

Palveluasumista järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa jatkuvaluonteisesti, vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti.

Palveluasumiseen liittyvät palvelut voidaan järjestää ensisijaisen lainsäädännön perusteella esimerkiksi kotipalvelun avulla tai omaishoidon tuella tai vaihtoehtoisesti henkilökohtaisen avun avulla vammaispalvelulain mukaisena palveluna. Mahdollista on myös käyttää näitä edellä tarkoitettuja palveluja ja tukitoimia yhteen sovitettuna. Tällaisessa tilanteessa nämä palveluasumiseen liittyvät erityispalvelut ovat vaikeavammaiselle henkilölle maksuttomia.

5.4 Asunnon muutostyöt sekä asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet

Kunnan on korvattava vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta hänelle aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Kunnalla ei kuitenkaan ole erityistä velvollisuutta kustannusten korvaamiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein.

Korvattavia asunnon muutostöitä ovat henkilön vamman tai sairauden vuoksi suoritettavat välttämättömät rakennustyöt kuten ovien leventäminen, luiskien rakentaminen, kylpyhuoneen, WC:n ja vesijohdon asentaminen, kiinteiden kalusteiden ja rakennus- ja sisustusmateriaalien muuttaminen sekä vastaavat muut henkilön vakituudessa asunnossa suoritettavat rakennustyöt. Asunnon muutostyöksi katsotaan myös muutostöiden suunnittelu sekä esteiden poistaminen asunnon välittömästä lähiympäristöstä.

Korvattavissa muutostöissä tulee noudattaa soveltuvin osin valtion asuntolainoituksessa käytettävää laatutasoa. Korvattavia asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita ovat nostolaitteet, hälytyslaitteet tai vastaavat muut asuntoon kiinteästi asennettavat välineet ja laitteet. Kunta voi myös antaa asuntoon kuuluvia välineitä tai laitteita korvauksetta vaikeavammaisen henkilön käytettäväksi.

Myönnettäessä vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöitä ja asuntoon kuuluvia koneita, välineitä ja laitteita järjestetään vain vamman tai sairauden vuoksi välttämättömät muutostyöt ja laitteet sekä korvataan tämän perusteella huomioitavat kohtuulliset kustannukset. Muutostöitä myönnetään vain tarkoituksenmukaiseen asumiseen henkilön säännöllisessä ja vakinaisessa käytössä olevaan asuntoon ja sen välittömään lähiympäristöön. Uudisrakentamisen kustannuksista voidaan huomioida vammasta johtuvat kohtuulliset ja välttämättömät muutostyön kustannukset kuten normaalista poikkeavat materiaalit ja muutostyöhön liittyvät suunnittelukustannukset.

Harkittaessa asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden korvaamista tulee päätöksenteossa kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

- hakijan vaikeavammaisuus erityisesti itsenäisen asunnossa suoriutumisen kannalta
- tosiasiallinen tarve ja käyttötarkoitus, voidaanko käyttää vaihtoehtoisia ratkaisuja, esim. asunnonmuutostyöt
- onko kyseessä hakijan vakituinen asunto
- voidaanko ko. laitteilla / välineillä turvata henkilön itsenäinen selviytyminen asumisessa tavanomaisista elämäntoiminnoista ja onko suunniteltu laite muutoin tarkoituksenmukainen
- tarvitseeko henkilö todennäköisesti lähitulevaisuudessa hoitolaitoksessa annettavaa pitkäaikaishoitoa ja
- ovatko esitetyt kustannukset kohtuullisia
- voidaanko laite myöntää vaikeavammaisen henkilön käyttöön

Asunnon muutostöihin on haettava korvausta ensisijaisesti tapaturma-, liikenne- tai muusta vakuutuksesta maksettavana korvauksena. Vammaispalvelulain perusteella korvataan hakijalla ne vaikeavammaisuuden perusteella myönnettyt, välttämättömät muutostöiden kustannukset, joita hän ei ole saanut ensisijaisista avustuskäytöksistä. Lisäksi selvitetään asiakkaan mahdollisuus saada valtion korjausavustusta. Asunnon muutostöistä ja asuntoon kuuluvien välineiden hankkimisesta syntyneitä kustannuksia on haettava 6 kuukauden kuluessa kustannusta syntyneistä.

- Mikäli asunto tarvitsee peruskorjausta, tulee asiakkaan itse maksaa peruskorjauksen osalta remontista aiheutuneet kustannukset, vaikka peruskorjaus tehtäisiin yhtäaikaaisesti asunnon muutostöiden kanssa. Tarvittaessa peruskorjaus tulee tehdä ennen asunnonmuutostyötä, mikäli ei käytännön kannalta ole järkevintä tehdä korjauksia yhtä aikaa muutostöiden kanssa.
- Mikäli asunnon muutostyöt toteutetaan sellaisen henkilön toimesta, jolla ei ole rakennusalan yritystä ja LY-tunnusta, voidaan korvata ainoastaan materiaalikuluja, mutta ei työn osuutta.
- Saunan muutostöitä ei korvata, mikäli käytettävissä on muut riittävät peseytymistilat
- Materiaali hankitaan kunnan laskuun, viitteenä asiakkaan nimi, jolloin kunta saa palautusta arvovolisäverosta.

- Kustannusarvion asunnon muutostöistä tekee teknisen toimen kilpailuttama rakennusalan asiantuntija.

5.5 Päivätoiminta

Vammaispalvelulain mukainen päivätoiminta on kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluva palvelu, jota on järjestettävä kunnan määrärahoista riippumatta. Päivätoimintaa on järjestettävä työikäiselle henkilölle, jonka toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin ja jolla vamman tai sairauden aiheuttaman erittäin vaikean toimintarajoitteen vuoksi ei ole edellytyksiä osallistua sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 e §:ssä tarkoitettuun työtoimintaan. Lisäksi edellytetään, että henkilöllä on erittäin vaikea toimintarajoite, joka estää häntä osallistumasta sosiaalihuoltolain mukaiseen työtoimintaan.

Toimintakyky voi olla voimakkaasti alentunut esimerkiksi aivovamman tai useamman eri vamman tai sairauden yhteisvaikutuksen seurauksena. Asiakkaiden toimintakyky ja palveluiden tarve arvioidaan palvelusuunnitelmaa tehtäessä. Suunnitelmaa tehtäessä arvioidaan asiakkaan mahdollisuudet osallistua työ- tai päivätoimintaan.

Päivätoimintaa on järjestettävä mahdollisuuksien mukaan siten, että asiakas voi osallistua toimintaan viitenä päivänä viikossa tai tätä harvemmin, jos hän kykenee osallistumaan työtoimintaan osaaikaisesti. Toiminnan päivittäinen määrä voi vaihdella. Järjestettävän toiminnan määrään voivat vaikuttaa paitsi asiakkaasta myös toiminnan järjestäjästä johtuvat syyt. Toiminnan järjestämisen tulisi kuitenkin aina perustua asiakkaan kanssa yhteistoiminnassa laadittuun palvelusuunnitelmaan. Kunta voi tinkiä järjestettävän palvelun määrästä, mikäli sillä ei esimerkiksi ammattitaitoisen henkilöstön puuttuessa tai muusta vastaavasta syystä olisi mahdollisuutta järjestää palvelua tavoitteeksi asetettua viittä kertaa viikossa.

Vammaispalvelulain mukainen päivätoiminta on asiakasmaksulain mukaan asiakkaalle maksutonta. Päivätoimintaan liittyvistä mahdollisista kuljetuksista ja aterioista voidaan periä yleensä maksu.

5.6 Henkilökohtainen apu

Henkilökohtaisella avulla toteutetaan osaltaan perustuslain 19 §:n tarkoittamaa oikeutta välttämättömään huolenpitoon ja riittäviin sosiaalipalveluihin. Säännöksen tarkoittamaa välttämättömyyttä on tulkittava aina päätöksenteossa yksilökohtaisesti. Vaikeavammaisilla henkilöillä on erilaiset olosuhteet ja erilaiset tarpeet. Henkilökohtaisen avun välttämättömyys on arvioitava aina ottamalla huomioon henkilön yksilöllinen avuntarve ja hänen elämäntilanne kokonaisuudessaan.

Henkilökohtaisen avun tarkoitus on auttaa vaikeavammaista henkilöä toteuttamaan omia valintojaan laissa tarkoitetuissa toiminnoissa, edellyttäen että vaikeavammaisella henkilöllä on voimavaroja määrittellä avun sisältö ja toteutustapa. Lähtökohtana on, että avun tarvitsija itse voi vaikuttaa siihen, missä asioissa ja miten avustetaan lähtien vaikeavammaisen henkilön omista valinnoista eikä ulkopuolisen tahon määrittämänä. **Henkilökohtainen apu ei koske toisen henkilön antamaa hoivaa ja huolenpitoa tai valvontaa.**

Vaikeavammaisuus henkilökohtaisen avun järjestämisen edellytyksenä

Henkilökohtaista apua on järjestettävä sellaiselle vaikeavammaiselle henkilölle, joka pitkäaikaisen tai etenevän vamman tai sairauden vuoksi tarvitsee välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua suoriutuakseen päivittäisistä toiminnoista. Välttämättömästä ja toistuvasta toisen henkilön avun tarpeesta on kyse sekä silloin kun avun tarve on sekä määrällisesti runsasta että silloin kun se on jatkuvaluonteista tai määrällisesti vähäisempää, mutta toistuvaa.

Henkilökohtaisen avun yksilöllinen luonne edellyttää, että vaikeavammaisella henkilöllä on voimavaroja määritellä sekä avun sisältö että toteutustavat. Hänen on kyettävä ottamaan kantaa avuntarpeisiinsa ja niihin vastaamisen tapoihin. Vaikeavammaisen henkilön kuulemisessa voidaan tarvittaessa käyttää esimerkiksi tulkitsemista sekä kommunikaation apuvälineitä ja -menetelmiä. Myös omaisten ja läheisten asiantuntemukseen voidaan tukeutua, mutta avun tarpeen määrittely ei tule täysin perustua toisen henkilön esittämiin näkemyksiin.

Ikääntymiseen liittyvä vammaisuus on erotettavissa tavanomaiseksi katsottavasta ikääntymisestä: ikääntymisen myötä esimerkiksi näkö- ja kuulo heikentyvät, mutta vain osalla ihmisistä niin voimakkaasti, että tila vastaa vaikeavammaisuutta.

Vaikeavammaisilla lapsilla on oikeus vammaispalvelulain mukaiseen henkilökohtaiseen apuun silloin, kun he eivät ole vanhempiansa ja muiden huoltajiensa välittömän ja jatkuvan valvonnan ja hoivan tarpeessa vaan voivat itse ainakin osittain vaikuttaa ja tehdä päätöksiä omasta toiminnastaan. Mitään tiettyä ikää ei voida asettaa mittariksi, vaan lapsen yksilölliseen tilanteeseen ja kehitystasoon tulee asiakaslain 10 §:n mukaisesti kiinnittää huomiota. Mikäli vaikeavammaisen lapsen avun tarve edellyttää pääosin sairaanhoidon osaamista tai muuta erityisosaamista jatkuvasti tai pitkäaikaisesti, tulee siihen vastata muun sosiaali- ja terveydenhuollon yleis- ja erityislainsäädännön perusteella.

Henkilökohtaisen avun järjestämisen rajaukset

Jos henkilön avun ja avustamisen tarpeet perustuvat pääosin hoivaan, hoitoon ja valvontaan, tulee niihin vastata muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja tukitoimien avulla. Tällöin on usein kyse tilanteista, joissa vaikeavammaisen henkilö ei itse kykene määrittelemään avuntarpeitaan, vaan määrittelystä vastaa pääasiassa joku toinen henkilö.

Pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista johtuva avun ja tuen tarve ei edelleenkään kuulu vammaispalvelulain nojalla järjestettäväksi. Näissä tilanteissa tarvittava apu ja tuki järjestetään muun sosiaali- ja terveydenhuollon yleis- ja erityislainsäädännön nojalla.

Erytystä velvollisuutta henkilökohtaisen avun järjestämiseen ei myöskään ole, jos hyvin vaikea- tai monivammaisen henkilön huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein (8 § 2). Tämä koskee tilanteita, joissa vaikeavammaisen henkilö tarvitsee vaativaa ja monialaista erityisosaamista sekä ympärivuorokautista hoitoa ja valvontaa edellyttäviä palveluja. Säännös koskee myös tilanteita, joissa henkilö on jo palvelu- tai hoidontarpeensa kannalta perustellusti laitoshoidossa.

Henkilökohtaisen avun sisällöt ja määrät

Henkilökohtainen apu kohdistuu niihin toimiin, jotka henkilö tekisi itse, mutta ei niistä vamman tai sairauden vuoksi selviä. Henkilökohtaisen avun tarkoitus (8 c §) on auttaa vaikeavammaista henkilöä omien valintojensa toteuttamisessa niin kotona kuin kodin ulkopuolella

- päivittäisissä toimissa

- työssä ja opiskelussa
- harrastuksissa
- yhteiskunnallisessa osallistumisessa
- sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä.

Päivittäiset toimet ovat yleisesti elämässä tapahtuvia asioita kuten liikkuminen, pukeutuminen, hygieniasta huolehtiminen, vaate- ja ruokahuolto, kodin siivous sekä asiointi. Niihin luetaan myös vaikeavammaisen henkilön huollossa tai hoidossa olevan lapsen päivittäisiin toimiin osallistuminen

Henkilökohtainen apu työhön ja opiskeluun määritellään samoista lähtökohdista käsin kuin vammaispalvelulain mukaisissa kuljetuspalveluissa niitä koskeva oikeuskäytäntö mukaan lukien. Työllä tarkoitetaan työsuhteeseen perustuvan toiminnan lisäksi yritystoimintaa. Opiskeluna pidetään vastaavasti jonkin tutkinnon tai ammatin saavuttamiseen tähtäävää opiskelua tai sellaista opiskelua, joka vahvistaa vaikeavammaisen henkilön ammattitaitoa ja työllistymisedellytyksiä. Tällaiseksi opiskeluksi on katsottava myös vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus (valmentavan koulutuksen luonteesta riippuu se, onko kyseessä vammaispalvelulain tarkoittama opiskelu).

Harrastuksiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen kuten ystävyys- ja sukulaisuussuhteiden ylläpitämiseen kodin ulkopuolella on järjestettävä henkilökohtaista apua vähintään 30 tuntia kuukaudessa.

Sovellus: Mikäli vaikeavammaisen on pysyvän asumispalvelun piirissä, jossa myös velvollisuus järjestää yksilöllistä vapaa-ajantoimintaa, voidaan henkilökohtaista apua vapaa-aikaan myöntää pääsääntöisesti 10 tuntia kuukaudessa kohdentuen kodin ulkopuolisiin vapaa-ajantoimintoihin.

Henkilökohtaisen avun järjestämistavat

Järjestämistavasta päätettäessä on aina otettava huomioon vaikeavammaisen henkilön mielipiteet ja toivomukset sekä hänen palvelusuunnitelmassaan määritelty yksilöllinen avun tarve ja elämäntilanne kokonaisuudessaan. Järjestämistavan on tuettava ja edistettävä vaikeavammaisen henkilön itsenäistä elämää ja yhdenvertaista oikeutta elää yhteisössä sekä tehdä samanlaisia valintoja kuin muut ihmiset. Henkilökohtaisen avun eri järjestämistapoja voidaan yhdistää toisiinsa sekä muihin vammaispalvelulain ja muun sosiaalihuollon lainsäädännön mukaisiin palveluihin ja tukitoimiin.

1. Henkilökohtainen avustaja -järjestelmä

- Vaikeavammaisen henkilö toimii henkilökohtaisen avustajan työnantajana.
- Edellytyksenä kyky ja halu työnantajana toimimiseen sekä valmiudet omaan elämänhallintaan ja päätöksentekoon. Tarvittaessa kunnan viranomaisen ohjattava ja autettava avustajan palkkaamiseen liittyvissä asioissa.
- Pääsääntöisesti työsuhteeseen on palkattava muu henkilö kuin perheenjäsen (puoliso, lapsi, vanhempi, isovanhempi tai muu läheinen eli avopuoliso tai samaa sukupuolta oleva elämäkumppani). Poikkeuksena ovat kuitenkin tilanteet, joissa omaisen palkkaaminen on erityisen painavasta syystä vaikeavammaisen henkilön edun mukaista (esimerkiksi äkillinen avun tarve avustajan sairaustuessa tai työsuhteen päättyessä, vaikeus löytää perheen ulkopuolista avustajaa, vammaan ja sairauteen liittyvät erityiset syyt mm. eleiden ja tunnetilojen tulkitseminen).
- Osa työnantajavelvoitteista voidaan delegoida kolmannelle osapuolelle. Esimerkiksi palkanlaskenta ja -maksu, koulutus ja avustajavälitykseen liittyvät palvelut.

- Kunta korvaa avustajan palkkaamisesta aiheutuvat kohtuulliset ja välttämättömät kustannukset kokonaisuudessaan. Henkilökohtaisen avustajan palkka- tai työehtoihin ei sovelleta virka- tai työehtosopimuksia vaikeavammaisen henkilön toimiessa työnantajana.
- Työsuhteen ehdot määräytyvät työlainsäädäntöön perustuvien ehtojen mukaan. Korvattavia kustannuksia ovat:

Palkka

Työnantajamallissa henkilökohtaisten avustajien työsuhteissa noudatetaan yleistä työlainsäädäntöä. Jos henkilökohtaisen avustajan työnantaja kuuluu Heta-Liittoon (Henkilökohtaisten avustajien työnantajien liitto ry), työsuhteeseen sovelletaan myös Heta-Liiton ja JHL:n välistä henkilökohtaisten avustajien työehtosopimusta.

Avustajalle maksettava palkka korvataan tehtyjen tuntien mukaisesti. Tuntipalkkana korvataan enintään 9,68 € / tunti. Mikäli työntekijä on suorittanut vähintään sosiaali- ja terveystieteiden ammattitutkinnon tai alan aikaisemman koulusteen tutkinnon, korvataan tuntipalkkana 10,60. Mikäli vaikeavammaisen työnantaja kuuluu Heta:an, noudatetaan ko. työehtosopimusta, muuten työaikalain määräyksiä.

Sunnuntai-, lisä- ja ylityöt

Sunnuntaityökorvaus + 100 %: korvataan työnantajalle silloin, kun viranhaltija on päätöksessään maininnut työtä tehtävän myös juhlapyhinä ja sunnuntaisin. Sunnuntaityökorvaus maksetaan sunnuntaina, kirkollisena juhlapyhinä, itsenäisyyspäivänä ja vapunpäivänä tehdystä työstä klo 00 – 24. Kirkollisia juhlapäiviä ovat joulupäivä, toinen joulupäivä, uudenvuodenpäivä, loppiainen, pitkäperjantai, pääsiäispäivä, toinen pääsiäispäivä, helatorstai, helluntai, juhannuspäivä ja pyhäinpäivä. Työnantajan on maksettava aina juhlapyhinä tai sunnuntaina teettämästä työstä työntekijälle sunnuntaityökorvaus. Työtä voidaan teettää työaikalain mukaan. Pääsääntöisesti työnantajalle korvataan vain päätöksen mukaiset tunnit. Lisätyöstä on sovittava erikseen viranhaltijan kanssa.

Kun kunta maksaa korvausta henkilökohtaisen avustajan palkkaamiseen, sen on samalla korvattava ne työnantajamaksut, jotka perustuvat lakiin.

Tällaisia maksuja ovat:

- sosiaaliturvamaksu
- työeläkevakuutusmaksu
- työnantajan työttömyysvakuutusmaksu
- lakisääteinen tapaturmavakuutusmaksu (oltava voimassa työsuhteen alkaessa)
- pakollisen työterveyshuollon maksut

Lisäksi on lain edellyttämällä tavalla korvattava muita pakollisia kuluja, kuten:

- loma-ajan palkka
- lomakorvaus
- sairausajan palkka
- mahdollisen sijaisen palkkakustannukset
- sunnuntaikorvaukset
- etukäteen sovitut ylityökorvaukset

Ylityötä voidaan teettää vain, jos kunnan kanssa on tästä sovittu ja vammaispalvelupäätöksessä on tästä merkintä. Jos työnantaja teettää työtä sellaisina aikoina tai sellaisia määriä, että vammaispalvelupäätöksessä määritetyt rajat ylitetään, työnantaja on yksin vastuussa työntekijälle siitä, että tämä saa lain mukaan hänelle kuuluvat korvaukset.

Vammaisen työnantaja huolehtii vakuutusten ottamisesta vakuutusyhtiöltä. Vakuutuslaskut asiakas voi toimittaa joko suoraan vammaispalveluun maksamattomina tai maksaa ne ensin itse, jolloin korvaus suoritetaan maksettua laskua vastaan työnantajalle. Vakuutusyhtiön ja vammaisen työnantajan välisen sopimuksen tulee sisältää ehto, että vakuutuksen tarpeen lakattua (esim. työnantajan kuolema, muutto toiselle paikkakunnalle, laitoshoitoon sijoittuminen yms.) vakuutusyhtiö palauttaa mahdolliset liikaa maksetut erät Viitasaaren/Pihtiputaan kaupungille/kunnalle. Vakuutuksen tarpeen lakkaamisesta tulee työnantajan ilmoittaa välittömästi vakuutusyhtiölle.

Kunta voi hoitaa itse palkanlaskentaan liittyvät tehtävät tai korvata tilitoimiston hoitamaan ko. tehtäviä, mikäli työnantaja itse ei kykene siihen. Mikäli palkanlaskenta hoidetaan tilitoimiston kautta, korvaa kunta tästä aiheutuneet kohtuulliset kustannukset. Tilitoimisto toimii ns. sijaismaksajana. Työnantajuus ja työnjohto säilyy edelleen vammaisella henkilöllä itsellään. Ilmaista apua palkanlaskentaan löytyy myös verohallinnon ohjelmasta: <https://www.palkka.fi/>. Vammaista henkilöä on tarvittaessa ohjattava ja neuvottava avustajan palkkaukseen liittyvissä asioissa.

Muut maksut

- iltalisä: mikäli avustaja on myönnetty päivittäisiin toimintoihin ja avun tarve on säännöllistä, maksetaan iltalisä klo 18.00–21.00 väliseltä ajalta. Iltalisänä maksetaan 15% korottamattomasta tuntipalkasta.
- arkilauantaina klo 7-18 tehdystä työstä maksetaan rahakorvauksena 20 % korottamattomasta tuntipalkasta, kun vammaispalveluohjaaja on päätöksessään maininnut työtä tehtävän myös lauantaina
- yölisää ei makseta

Avustajasta aiheutuneet kohtuulliset ylimääräiset kustannukset

Kunnan korvattaviksi kuuluvat lakisääteisten palkka- ja työnantajakustannusten lisäksi muut kohtuulliset avustajasta aiheutuneet välttämättömät kulut, joita ilman avustamiseen ei olisi voitu ryhtyä tai sitä ei olisi voitu jatkaa. Tällaisia välttämättömiä kuluja ovat esimerkiksi kustannukset, jotka aiheutuvat avustajan hankinnasta tai avustajan koulutuksesta sekä avustajan matkakustannukset, jos avustaminen edellyttää matkustamista vaikeavammaisen henkilön työn, opiskelun tai harrastusten vuoksi. Kunnalla ei ole velvollisuutta korvata päivärahaa kustannuksia, vaan tosiasialliset, ylimääräiset lisäkustannukset, jotka tulee selvittää riittävän tarkasti. Mikäli avustaja ei pääse maksutta tapahtumiin, voidaan kustannuksia hakea vammaispalvelusta. Hotellimajoituksen kohtuullisina kustannuksina pidetään enintään 100€/yöpyminen. Kunta korvaa enintään neljäntoista vuorokauden osalta vapaa-ajan matkan kohtuulliset, välttämättömät kustannukset vuodessa. Avustajasta aiheutuvista ylimääräisistä kustannuksista suositellaan haettavaksi erillispäätös etukäteen.

Sairausajan palkka

Avustaja on oikeutettu palkkaan enintään sairastumispäivää seuranneen yhdeksännen arkipäivän loppuun. Sairausajan palkkaa määrittelee Työsopimuslain 55/2001 2 luku 11 §. Sairastumispäivän ja sitä seuraavan 9 arkipäivän jälkeen avustaja on oikeutettu sairausvakuutuslain mukaiseen päivärahaan, jonka hän itse hakee Kelasta. Työnantajalle tulee toimittaa lääkärintodistus sairauslomasta. Avustajan sairauslomien ajalta kunta korvaa tarpeen vaatiessa sijaisen palkkaamisesta aiheutuvat kulut.

Äitiys-, erityisäitiys, isyys tai vanhempainloma ja hoitovapaa

Palkanmaksuvelvollisuutta ei ole lain mukaan. Ei myöskään osittaisen hoitovapaan eikä tilapäisen hoitovapaan ajalta. Perhevapaiden aikaisesta toimeentuloturvasta vastaa Kela.

Työnantajan sairaala- tai laitoshoido, kuntoutusjakso

Jos keskeytys on työnantajan tiedossa etukäteen, hänen on ilmoitettava asiasta välittömästi työntekijälleen. Työnantajan ollessa laitoshoidossa, hoidosta ja avustamisesta vastaa laitoksen henkilökunta. Mikäli avustajan tarve lakkaa enne työsopimuksen päättymistä, myös kustannusten korvaus päättyy.

Opiskelu ja koulujen loma-ajat

Jos henkilökohtainen avustaja on myönnetty opiskelua varten, ei koulujen loma-ajoilta makseta korvausta.

Ulkomaan matkat

Ulkomaan matkan ajalta maksetaan pääsääntöisesti korvaus avustajan palkkauskustannuksiin voimassa olevan päätöksen mukaisesti. Mikäli työnantaja haluaa ulkomaan matkan ajalta korvattavaksi avustajasta aiheutuvia muita kustannuksia tai voimassa olevasta päätöksestä poikkeavan tuntimäärän mukaisesti, on päätöstä haettava erikseen.

2. Kunta antaa vaikeavammaiselle henkilölle palvelusetelin avustajapalvelun hankkimista varten

- Soveltuu esimerkiksi pieniin viikoittaisiin avustajatuntimääriin vastaamiseen tai vakituisen avustajan sijaisen hankkimiseen.
- Palveluseteliä käytettäessä kunnan tulee hyväksyä ne palvelujen tuottajat, joiden palveluihin palveluseteliä voi käyttää.
- Setelillä on voitava hankkia vaikeavammaiselle henkilölle palvelusuunnitelmassa määritelty riittävä henkilökohtainen apu. Palvelusetelin arvo on määrättävä sellaiseksi, että asiakkaalle ei jää maksettavaksi omavastuuosuutta.
- Palvelusetelillä järjestettäviä palveluita voi tuottaa sellainen yksityinen palvelujen tuottaja, joka on merkitty ennakkoperintärekisteriin. Palveluseteliä käytettäessä palvelujen tuottajan ja vaikeavammaisen henkilön välille ei muodostu työsuhdetta eikä vaikeavammaisen henkilö toimi työnantajana.
- Henkilökohtaisen avustajan kelpoisuusvaatimuksista ei ole säädetty. Kunnan on palvelujen tuottajia hyväksyessään määriteltävä, mitä henkilökohtaisen avun tuottamiselta edellytetään. Palvelujen tuottajan palveluiden on vastattava vähintään sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta. Lisäksi kunta voi asettaa palvelujen tuottajan hyväksymiselle asiakkaiden tai asiakasryhmien tarpeisiin tai palvelujen määrään tai laatuun liittyviä vaatimuksia.
- Kunta ei voi järjestää vaikeavammaisten henkilöiden henkilökohtaista apua ainoastaan palvelusetelillä, sillä vaikeavammaisella henkilöllä on aina oikeus kieltäytyä palvelusetelin käytämisestä, jolloin kunnan on järjestettävä palvelu muulla tavalla.

3. Kunta hankkii avustajapalveluja ostopalveluna, järjestää palvelun itse tai yhteistyössä muiden kuntien kanssa

Avustajapalveluja voidaan kunnassa:

- hankkia ostopalveluna joko julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta
- järjestää osana omaa toimintaa tai palvelutuotantoa
- järjestää sopimuksin yhteistyössä muiden kuntien tai kuntayhtymien kanssa.

Wiitaunionin alueella on kilpailutettu palveluntuottaja henkilökohtaisen avun vaihtoehtoiseksi toteutamistavaksi. Mikäli asiakas haluaa valita ostopalveluvaihtoehdon, säilyy hänellä edelleen työnjohto-oikeus, mutta työnantajan velvollisuudet kaikkineen siirtyvät palveluntuottajalle.

Eryteisesti on otettava huomioon vaikeavammaisen henkilön oma mielipide ja toivomukset avun järjestämistavasta sekä palvelusuunnitelmassa määritelty avun tarve ja elämäntilanne kokonaisuudessaan.

6 ASIAKASMAKSUT JA KORVAUSTEN PERINTÄ

Vammaiset henkilöt maksavat tavanomaisista sosiaalihuollon, terveyden sekä sairaanhoidon palveluista kuten muutkin palvelujen käyttäjät. Vammaispalvelulain mukaiset palvelut ovat erityispalveluja, joita kaikki kansalaiset eivät tarvitse.

Asiakasmaksulain 4 §:n mukaan vammaispalvelulain mukaisista palveluista maksuttomia ovat

- päivätoiminta
- henkilökohtainen apu
- palveluasumiseen liittyvät erityispalvelut
- kuntoutusohjaus
- sopeutumisvalmennus
- tutkimukset, joihin sosiaalilautakunta on antanut osoituksen.

Taloudellisista tukitoimista ei voi periä myöskään maksua, maksuun verrattavaa omavastuusuutta tai muuta yleistä perusmaksua.

Poikkeuksena maksun voi periä palveluasumisen erityiskustannuksista ja henkilökohtaisesta avusta, jos henkilö saa niihin muun lain nojalla korvauksia.

6.1 Vammaispalvelulain perusteella myönnettävät palvelut

Asiakkaan on haettava vammaispalvelulain mukaisia taloudellisia tukitoimia kuuden kuukauden kuluessa kustannusten syntymisestä (VpA 20 §). Vammaispalvelulain mukaisista palveluista voidaan periä maksuja siten kuin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa säädetään.

6.2 Vakuutusyhtiön korvaukset ja niiden tutkiminen

Vakuutuslaitokselta peritään vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja tukitoimien kustannuksia silloin, kun palveluja ja tukitoimia on annettu samaan tarkoitukseen ja samaan aikaan kuin vakuutuslaitos on korvausvelvollinen. Mikäli korvaus on jo suoritettu vammaiselle henkilölle, kunnalla on oikeus periä tätä korvausta vastaava määrä takaisin vammaiselta henkilöltä.

Vakuutuslaitoksen ja Valtiokonttorin ensisijainen korvausvelvollisuus tulee aina tutkia (mm. liikennevahinko, työtapaturma ja ammattitauti). Vakuutuslaitoksilla on ensisijainen korvausvelvollisuus esimerkiksi kodinhoitokustannuksista, henkilökohtaisen avun tai hoitajan palkkaamisesta aiheutuneista kustannuksista.

Lähteet:

Vammaispalvelut. Vammaispalveluiden soveltamiskäytäntö. Tapio Rätty. Kynnys ry 2010.

Valtion säädöstietopankki Finlex (www.finlex.fi)

Vammaispalvelun käsikirja THL